



ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΠΟΥ ΣΒΗΝΟΥΝ

Η ΛΑΜΠΡΗ



Έχα κάμποσα χρόνια που διάφορες άφορμές μ' έμπόδι-
σαν να κάνω Μεγαλοβδομάδα και Πάσκα 'ς τὸ γειτονικό
μας νησί, 'ς αὐτὸ που πρωτόειδα τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Φέτος ὅμως μιὰ ἀρρώστεια που μ' ἐκράτησε ἀρεκτὸν
καιρὸ 'ς τὸ κρεβάτι και κάμποσον καιρὸ μακρὰ ἀπ'
τῆ ζωῆ του γραφείου, μου ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ πάω
ἐκεῖ ἀπ' τῆ Μεγάλῃ Τρίτῃ και νὰ θυμηθῶ τὰ παιδικὰ μου
χρόνια, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ μερικὲς συνήθειες, που σώ-
ζονται ὡς τὰ σῆμερα ἄτονες και ξεθωριασμένες, ἐν ᾧ ἄλλοτες
ἦσαν γεμάτες ζωῆ και χρῶμα.

Κάποιος ἀπ' τοὺς λογογράφους μας, που δὲν ἔχω πρό-
χειρα 'ς τὴ μνήμη μου τ' ὄνομά του, γράφει κάπου μὲ περίσ-
σεια χάρι τὸ τί αἰσθάνεται κἀνέναν 'σάν σηκωθῆ ἀπὸ μιὰ
μεγάλῃ ἀρρώστεια και πῶς βλέπει, 'σάν νὰ ξαναγεννήθηκε,
τὸν κόσμο.

Ἔτσι, ἀπ' τὸν πολὺν καιρὸ που εἶχα νὰ πάω 'ς τὴν πατρίδα
μου, τέτοιες ἡμέρες, και μὲ τὸ ξαναγέννημα που μου ἔκανε
ἡ ἀρρώστεια, μὲ παιδιάστικη ὄλουσ - διόλου καρδιὰ ξανάειδα
και ξανάκουσα κείνα, που γινόντουσαν αὐτὲς τοῖς ἡμέρες
ὅταν ἦμουνα παιδί.

Ἀπὸ τότε δὲν πέρασαν και πολλὰ χρόνια - μονάχα τριάντα
ὡς τριανταπέντε - και ὅμως, μέσα 'ς αὐτὰ τὰ λίγα, τόσο ὁμορ-
φες συνήθειες, που οἱ Ἀρβανῖτες, σημερινοὶ κάτοικοι του
νησιῶ, πῆραν πρὸ πάντων ἀπ' τοὺς παλαιοὺς Ἀθηναίους
- που 'σάν τοὺς ἀρχαίους Ἀθηναίους εἶχαν 'ς τὴν κατοχὴ
τους τὸ νησί - ἄλλες ἔσβησαν ὀλότελα και ἄλλες ξεθώρια-

σαν ἕξ ἐτέοιο βαθμῷ, ποῦ πρέπει κἀνένας γιὰ πολὺ νὰ ξύση τὸ κεφάλι του καὶ νὰ ῥωτήση τοὺς πεδὸ γέροντας γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ γράψῃ κἀτι τι ἀπὸ ἑκεῖνα ποῦ γίνοντουσαν πρωτότερα.

Προτοῦ ν' ἀρχινήσω νὰ γράψω τί γινότανε ἕξτὰ παιδικὰ μου χρόνια, νομίζω πῶς πρέπει νὰ γράψω ἴδια λόγια γιὰ τὴ σημασία ποῦ ἔχουν οἱ συνήθειες αὐτές, ποῦ ὁσώθηκαν ὡς τὰ σήμερα ἀπ' τοὺς Ἀρβανῖτες, ποῦ ἕξ κάποιον καιρὸ κατέβηκαν ἕξ τὴν Ἀττική, γῦρο ἕξ τὴν Ἀθήνα, ἕξ τὰ νησιά καὶ ἕξ τὸ Μορεῖα.

Οἱ Ἀρβανῖτες αὐτοί, ποῦ προτοῦ ἔρθουν ἐδῶ κάτω εἶχανε διδαχθῆ τὸν χριστιανισμὸ ἀπὸ καθολικοὺς καλογέροντας, εἶχανε πάρει καὶ πολλὰς συνήθειες ἀπ' τὸ βυζαντινὸ κόσμον, ποῦ ζοῦσε γῦρὸ τους, κι' ἀπ' τοὺς Ἡπειρώτες γειτόνους τους.

Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀν ζήσω, θὰ γράψω ἀργότερα πράγματα ποῦ νομίζω πῶς θὰ ἔχουνε πολὺ ἐνδιαφέρον, γιὰτι θὰ εἶναν βγαλμένα ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ τὴ γλῶσσα τοῦ ἀρβανίτικου λαοῦ, ποῦ κατοικεῖ σήμερα ἕξ τὴν Ἑλλάδα.

Ἔτσι λοιπόν, μὲ τὴ γνώσι τοῦ χριστιανισμοῦ ποῦ ἔμαθαν ἀπ' τοὺς καθολικοὺς, ἦρθαν ἐδῶ καὶ ἔμνηκαν ἕξ τὴν Ὀρθοδοξίαν μὲ τὴν εὐκολίαν ποῦ χαρακτηρίζει τοὺς Ἀρβανῖτες, ποῦ τὸν Θεὸ τὸν λάτρευαν καὶ τὸν λατρεύουν ἕξ ὅλες τοὺς θρησκείας καὶ ἕξ ὅλα τὰ δόγματα.

Μὲ τὴν ἴδια εὐκολίαν δέχτηκαν ὅλες τοὺς κοινωνικὰς καὶ θρησκευτικὰς συνήθειες, ποῦ εἶχαν οἱ ἑνὸς τοῦ ἄλλου ἄλλες ἀπ' αὐτὰς τοὺς φύλαξαν ὅπως τοὺς πῆραν, ἄλλες ὅμως τοὺς ἄλλαξαν σύμφωνα μὲ τὰ συστήματά τους. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ ξέρῃ κἀνένας τὴ ζωὴ καὶ τὴ γλῶσσα τῶν Ἀρβανιτῶν καὶ μὲ πολλὴ προσοχὴ νὰ ξεχωρίσῃ ἑκεῖνα ποῦ δανείστηκαν, ὅταν ἦσαν ἕξ τὸν τόπον τους, ἀπὸ ἑκεῖνα ποῦ πῆραν ὅταν ἦρθαν ἕξ τὸν δικὸν μας τόπον, γιὰ νὰ ἔμφορέσῃ νὰ πῆ κἀτι τι σωστὸ γιὰ τὸν περίεργον αὐτὸ λαόν, ποῦ ἔπαιρνε ὅτι τοῦ ὄδιναν γιὰ τὴ θρησκείαν του, τὴ γλῶσσάν του, τοὺς συνήθειας του, τὰ φορέματά του καὶ γιὰ ὅλη τὴν ἄλλην του ζωὴν.

Ἀπ' τὴ μελέτη τῶν συνηθειῶν αὐτῶν βγάζει κἀνένας

ένα συμπέρασμα πού μᾶς διδάσκει, ὅτι δὲν ἔμπορεῖ σήμερα νὰ μελετηθῆ ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νεώτερη ἑλληνικὴ ζωὴ, ἂν δὲν μελετηθῆ μᾶζι καὶ μὲ σύστημα ἡ ζωὴ τῶν Ἑλληναλβανῶν, ποῦ, ὅπως εἶπαμε, πῆραν πολλὰς συνήθειες ἀπ' τοὺς βυζαντινοὺς, ἀπ' τοὺς νεώτεροους Ἡπειρώτες καὶ τελευταῖα ἀπ' τοὺς ἐδῶ ντόπιους ἢ γειτόνους τῶν μερῶν ποῦ κατοίκησαν.

Ἡ δὲ περιορισμένη μελέτη κείνων ποῦ συνηθίζονται ἔς τὴν Κούλουρι μᾶς δίνουν τὴν ἀφορμὴ νὰ μάθουμε τί ἀπάνω - κάτω θὰ γινότανε ἔς τὴν Παλαγὰ Ἀθήνα τὸν καιρὸ ποῦ οἱ Ἀρβανῖτες - οἱ σημερινοὶ Κουλουριῶτες - πέρασαν ἔς τὸ γειτονικὸ μας νησί.

Μῦ ὅλη τὴ διάθεσι ποῦ ἔχω νὰ μὴν πειράξω τὸν ἀθηναϊοδίφη φίλο μου Καμπούρογλου—γιατὶ θυμῶνει ὅταν κἀνένας ἄλλος τολμήσῃ νὰ πατήσῃ τὰ ἀθηναϊώτικα οἰκόπεδα, ὅταν νὰ ἦσαν ἀποκλειστικὴ τοῦ κληρονομιά—δὲν ἔμπορῶ νὰ μὴν πῶ ὅτι ἡ κουλουριώτικη ζωὴ κρύβει μέσα της πολλὰ καὶ μεγάλα κομμάτια τῆς ἀθηναϊώτικης ζωῆς, ποῦ ἔσβησαν ὄλους - διόλου ἔς τὴν Πλάκα Ἀθήνα, δηλαδὴ ἔς τὴ Γριὰ Ἀθήνα, ὅπως ἐλέγανε οἱ Ἀρβανῖτες τὴν Παλαγὰ Ἀθήνα τοῦ Καμπούρογλου.

Δὲν ἔμπορῶ νὰ μὴν πῶ ὅτι ἀκόμη καὶ σήμερα ζοῦν ἔς τὴν Κούλουρι τὰ παιδιὰ τῆς Σάκκαινας καὶ τῆς Μαντραβίλαινας, ποῦ μόλις πρὸ εἴκοσι χρόνων ἔκαναν ἰατροσόφια, ὅπως οἱ προμάμμες τοὺς ἔς τὴν Παλαγὰ Ἀθήνα ἔκαναν τὴν ἴδια δουλειά.

Δὲν ἔμπορῶ νὰ μὴν πῶ ἀκόμα, ὅτι πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις, καθαρὰ ἀθηναϊώτικες, εἶναι κρυμμένες ἔς τὰ κουλουριώτικα παρὰνόμια καὶ παρατσούκλια, ἔς τοὺς κουλουριώτικες θέσεις (ἀμπέλια, χωράφια, λιβάδια, πηγὰδια), ἔς τὰ τραγούδια τοῦ χοροῦ, τοῦ γάμου καὶ τοῦ χάρου ἔς τὰ ἰατροσόφια, ἔς τὰ φυσήματα (γιαντέματα), ἔς τὰ φορέματα καὶ ἔς τὴν κάθε συνήθεια. Ἡ κουλουριώτικη γλῶσσα εἶναι γεμάτη ἀπὸ παροιμίες ποῦ μυρίζουν ἀπὸ δῶ κ' ἐκεῖ πέρα ἀθηναϊώτικη ζωὴ.

Ἄλλὰ μήπως ὄλες οἱ ἐκκλησοῦλλες τοῦ νησιοῦ, ποῦ ἦσαν

χτισμένες προτοῦ ἔρθουν οἱ Ἄρβανῖτες, δὲν εἶναι χτισμένες ἀπὸ τοὺς Παλαοὺς Ἀθηναίους;

Ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἔς τὰ Λεῖμόνια, ποῦ περιέγραφα ἔς τὸν περσινὸ τόμο τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος, βρίσκεται ὡς τὰ σήμερα ἓνα τρίπτυχο μὲ ὀνόματα, ποῦ ἦσαν συνηθισμένα ἔς τὴν Παλαιὰ Ἀθήνα.

Μέσα δὲ ἔς τὸ χωριό, ἔς τὴν Κούλουρι, ἔς τὸν τοῖχο μιᾶς ἄλλης βασιλικῆς - τῆς Παναγίας τοῦ Καθαρῶν (Σαρ-Μηρία Καθαρέσις¹), χτισμένης ἀπ' τὴν ἀθηναϊώτικη οἰκογένεια τοῦ Καθαρῶν, ποῦ ἀπόγονοι σώζονται ὡς τα σήμερα ἔς τὸ χωριό, βρίσκεται μιὰ ὁμορφη εἰκόνα τῆς Ἀθηναϊώτικης καλογριᾶς, τῆς Ἁγίας Φιλοθέας, ποῦ οἱ Ἄρβανῖτες τῆς Ἀττικῆς ὠνόμαζαν Καλογρέζαν (Καλογριούλλαν).

Ἐστερα ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ ποῦ εἶπαμε γιὰ τὴ σημασία ποῦ ἔχουν οἱ ἄρβανίτικες συνήθειες, ἃς ἴδοῦμε τί γίνεται σήμερα ἔς τὸ νησί μας γῦρο ἔς τὴ Λαμπρῆ.

Τὴ Μεγάλῃ Τρίτῃ τοῦ ἑφτινοῦ Πάσχα ἠμῆκαμε ἔς μιὰ μπεζῖνα - ἔτσι λένε οἱ Κουλουριῶτες τὰ καραβάκια ποῦ κινοῦνται μὲ βενζῖνα - καὶ τρανήξαμε γιὰ τὴν Κούλουρι ἢ τὴ Σαλαμίνα - ὅπως συνηθίζον οἱ ἑντόπιοι νὰ λένε τὸ νησί τους, ὅταν θέλουν νὰ ἠμῆσουν περὶ εὐγενικὰ - καὶ ἔς ἴλιγο ἠφτάσαμε ἔς τὰ Παλούκια ἕστερα ἠμῆκαμε ἔς μιὰ σούστα - ἢ καρότσα, ὅπως τὴν θέλουν οἱ ἑντόπιοι - καὶ ἠφτάσαμε ἔς τὸ μεγάλο χωριό, τὴν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ, τὴν Κούλουρι.

Ὅταν ἠμπαίναμε ἔς τὸ χωριό - ποῦ τώρα εἶναι περὶ κωμῶπολι - τὸ πρῶτο ποῦ μᾶς ἠθύμησε πῶς βρισκόμαστε κοντὰ ἔς τὴ Μεγάλῃ Μέρα (Ντίτα ἐ μάδε) - δηλαδὴ τὸ Πάσχα - ἦταν οἱ φωνῆς τῶν παιδιῶν ποῦ μαζεύανε ξύλα γιὰ τὴ λαμπρῆ.

Ἄλλα τὰ παιδιὰ ἀπὸ δεκαπέντε χρονῶν καὶ κάτω, μοιρα-

¹ Τ' ἀναποδογυρισμένα γράμματα φανερώνουν ἓνα κλειστὸ φθόγγο ποῦ μοιάζει μὲ τὸ γαλλικὸ κλειστὸ e.

σμένα ἔξὲ μπουλούκια, ἔγυρίζαν ἔς τοὺς γειτονιῆς καὶ φώνα-
ζαν μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῶν πλεμονιῶν τοὺς ζητῶντας ξύλα
καὶ τραγουδῶντας τό :

Τοῦ ! νταλιέζο !

Πίτσι - πίτσι τὸ κοκό,
Χά νια λούγκεζα κοφτό,
Τε νά μπανεσι κολοβό,
Κολοβό, γραμματικό,
Νια ντρού, μπάμπε, ντε λαμπρη
ψὲ ντὸ γγρόηεσι ἐδὲ τὺ !

Δηλαδή :

Φτοῦ ! Ἄς συγχωρεθῆ !

Πίτσι - πίτσι τὸ κοκό,
Φάε ἕνα κουταλάκι κοφτό,
Νά μᾶς γίνης κολοβός,
Κολοβός, γραμματικός,
Ἐνα ξύλο, μπάμπω, ἔτῃ λαμπρη
Γιατὶ θὰ ξεσταθῆς καὶ σὺ !

Δὲν ἔξερω ἂν πουθενὰ ἄλλοῦ εἶναι ἢ συνήθεια αὐτὴ καὶ
ἂν λένε κἀνένα τραγουδάκι ὁμοιοῦ ἀπὸ ὅσα ὡς τώρα ἔχω
διαβάσει δὲν ἔμαθα τίποτα σχετικό.

Ὡς τόσο, γιὰ σήμερα, ἐγὼ δὲν ἤθελα τίποτες ἄλλο παρὰ
νάμouνα παιδί, ν' ἀνακατευτῶ μὲ τ' ἄλλα παιδιά τῆς σημε-
ρινῆς γενεᾶς γιὰ νὰ μάθω ἂν ἔχουν καὶ σήμερα τὸν ἴδιο
ἱερό ἐνθουσιασμό, ποῦ εἴχαμε ἔς τὸν καιρὸ ποῦ εἴμαστε
ἡμεῖς παιδιά.

Ἦθελα ἀκόμα νὰ μάθω : μαζεύονται καὶ τώρα, ὅπως
τότε — ἀπ' τὴν πρώτη βδομάδα τῆς Σαρακοστῆς — ἔς τοὺς
αὐλῆς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ξεκινοῦν ἀπὸ κεῖ, ὅπως πρῶτα,
μὲ τὴν εὐκὴ τοῦ παπᾶ, γιὰ νὰ μαζέψουν τὰ ξύλα τῆς
λαμπρῆς ;

Θὰ ἤθελα νὰ ξέρω : διαλέγουν ἀκόμη, ὅπως τότες, μὲ
κανγαῖδες ἀρχηγὸ ἢ ἀρχηγούς, τὰ μεγαλύτερα καὶ πεδὸ
ζωηρὰ παιδιά τῆς ἐνορίας ; παίρνουν, ὅπως πρῶτα, σκοινιά
γιὰ νὰ φορτωθοῦν τὰ μικρότερα ξύλα ἢ νὰ τραυῆξουν σούρ-
νοντας τὰ πεδὸ μεγάλα, τὰ μεγάλα κούτσουρα ; Μπαίνουν καὶ
τώρα, ὅπως πρὶν, ἔς τοὺς αὐλῆς καὶ ζητοῦν ἀπ' τοὺς ἄνδρες



Ε. ΘΑΜΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΛΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΩΝΙΑ

τισσεσ κανένα ξύλο ἢ κανένα δεμάτι κλήματα; Κλέβουν καὶ τώρα, ὅπως τότες, ὅ,τι βροῦν ξύλινο, κάμμιὰ φορὰ τὸ φουρνόξυλο, τὴν πανακωτὴ ἢ τὸν κόπανο, ὅταν κάμμιὰ δύστροπη ἑνορίτισσα τοὺς διώχνει χωρὶς νὰ τοὺς δώσῃ οὔτ' ἓνα κουκουνάρι; Πηγαίνουν καὶ τώρα ἔς τοὺς φάμπρικες καὶ παίρνουν μὲ τὴ θέλησι τοῦ ἑνοικοκύρι ἢ κλέβουν ἔς τὴν ἀρνησί του κανένα πολὺ μεγάλο κούτσουρο καὶ τὸ κουβαλοῦν ἄν τὰ μυρμηγκία, κυλιωντάς το ἔς τὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησιᾶς; Παραβγαίνουν καὶ τώρα τὰ μπουλούκια κάθε ἑνορίας, ποῦ θὰ μαζέψῃ τὰ περισσότερα ξύλα γιὰ νὰ κάμῃ τὴν πεδὸ μεγάλη λαμπρή;

Δὲν τὸ πιστεύω! Γιατὶ ἡ ἡλικία τῶν παιδιῶν ποῦ ἦσαν ἔστὸ μπουλούκι ποῦ εἶδα, οἱ φωνές τους οἱ ἄτονες καὶ χωρὶς ἑρὸ ἐνθουσιασμό δὲν μοῦ ἔδωσαν πολλὰς ἐλπίδες ὅτι καὶ τώρα γίνεται ὅ,τι γινότανε ἔστὰ χρόνια μας.

Ἦταν μεγάλη βδομάδα καὶ ὁμως δὲν εἶδα οὔτε ἀρχηγό, οὔτε παιδιὰ δεκαπέντε χρονῶν, ὅπως πρὶν, οὔτε πρόσωπα κατακόκκινα καὶ ἰδρωμένα ἀπὸ τοὺς φωνές καὶ τὸ φρότωμα τῶν ξύλων, οὔτε ἄκουσα φωνές βραχνιασμένες νὰ βγαίνουν ἀπὸ λαρυγγία ξεγδαρμένα ἀπ' τὰ ξεφραγητά.

Ποῦ εἶναι τὰ χρόνια μας ποῦ ἄσκοτωνόμαστε ὅλες τοὺς ὥρες—ὅσες μᾶς περίσσειαν ἀπ' τὸ σκολεῖο—, ποῦ ἄδερνόμαστε μὲ τὰ παιδιὰ τῶν ἄλλων ἑνοριῶν, ὅταν κάμμιὰ φορὰ μπαίνανε ἔς τὴν ἑνορία μας ἢ ἑμεῖς ἔς τὴν ἑνορία τους γιὰ νὰ ξεγελάσουμε κάμμιὰ γαλαντόμα ἑνοτόμισσα νὰ μᾶς δώσῃ κάμμιὰ ἀγκαλιὰ ξύλα ἢ κανένα χοντρὸ κούτσουρο, ἀπὸ κείνα ποῦ ἔφερνε ὁ ἄντρας τῆς ἀπ' τὸ δάσο!

Τώρα οὔτε δαρσίματα, οὔτε ἰδρωτα, οὔτε φωνές, οὔτε τίποτε! Ὅλα ξεθώριασαν. Τώρα τὰ παιδιὰ ποῦ μπαίνουν ἔστὸ Ἑλληνικὸ παίρνουν μιὰ μπόζα σοφοῦ καὶ δὲν πηγαίνουν νὰ τὰ ποῦν, ἔς τοὺς Κυλές Μέρες, οὔτε λένε πεὰ τὸν Ἀ-Λάζαρο, οὔτε μαζεύουν ξύλα γιὰ τὴ λαμπρή!

Οἱ μαννάδες μας τὸ νόμιζαν «καλὸ ἔς τὴν ὑγεία μας» καὶ μᾶς ἔστελναν νὰ μαζέψουμε τὰ ξύλα τῆς λαμπρῆς μὰ οἱ σημερινές μαννάδες, ποῦ ἔγιναν λιγάκι ἄν πολιτικές,

ἔντροπονται ν' ἀφήσουν τὰ παιδιὰ τους νὰ τρέχουν νὰ μαζεύουν ξύλα γιὰ τὴ λαμπρῆ.

Καὶ κείνα ὅμως τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιὰ, ὅσα δὲν ἀκοῦνε τοὺς συμβουλῆς τῶν μαννάδων τους, παρὰ τὴν παιδιάστικὴ τους διάθεσι, καὶ φεύγουν κρυφὰ κι' ἀνακατέβονται ἔς τὰ μπουλούκια τῶν παιδιῶν, ποῦ δὲν ἔχουν μαννάδες μὲ νέες ιδέες, ποῦ νὰ βροῦν τὰ ξύλα νὰ κάνουν τοὺς παλαιῆς στοῖβες, ποῦ ἄναμε ἡμεῖς; Ἦώρα τὰ ξύλα πουλιῶνται κι' αὐτὰ μὲ τὸ δράμι ἴσ' ἂν μαστίχη.

Ἄς τ' ἀφήσουμε τὰ κακόμοιρα νὰ μπαλέψουνε μὲ τοὺς νέες ιδέες τῶν μαννάδων τους καὶ μὲ τὴν ἀκρίβεια καὶ τὸ χάσιμο τοῦ ξύλου νὰ ἰδοῦμε τί λαμπρῆ θὰ μᾶς κάνουν φέτος!

Θὰ ἤθελα νὰ γράψω μὲ τὴ σειρὰ ὅ,τι εἶδα, ὅ,τι ἄκουσα κι' ὅ,τι αἰσθάνθηκα ἀπ' τὴ Μεγάλῃ Τρίτῃ, ποῦ ἤπῃγα ἔς τὸ χωριό, ὡς τὸ Μεγάλο Σαββάτο περὶ πολὺ θὰ ἤθελα νὰ γράψω τί γίνεται τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ: πῶς στολιζοῦν, πῶς τραγουδοῦνε, πῶς κλαίνε μὲ ξεπλεμένα μαλλιά τὸν Ἰτιάφιο καὶ πῶς τὸν βγάζουν ἔξω γιὰ τὴ λήσησι μὰ ὁ κανονισμὸς καὶ τὰ ὅρια τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος δὲν μοῦ τὸ ἐπιτρέπουν. Ἀφήνοντας λοιπὸν κ' ἐγὼ αὐτὰ γιὰ ἄλλη περίστασι, θὰ γράψω ὅ,τι γίνεται σχετικὰ μὲ τὴ λαμπρῆ τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.

Τὴν ὥρα ποῦ βγαίνει ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἢ λήσησι μὲ τὸν Ἰτιάφιο βρίσκεται κάτω ἔς τὴν Ἀρμύριζα - ἔς τὴν πλατεῖα ποῦ εἶναι ἔς τὴν παραλία - καὶ ἀπὸ κει' παίρνει τὸ δρόμο τῆς γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Ὁ κόσμος ποῦ ἀκολουθεῖ τὸν Ἰτιάφιο λίγο-λίγο ξεφεύγει, μὰ τὰ παιδιὰ δὲν φεύγουν ἀπὸ κοντὰ του ὡς ποῦ νὰ φτάσουν ἔς τὴν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ, ἴσ' ἂν ν' ἀκουσαν τρουμπέτα νὰ βαράῃ σύναξι, μαζεύονται ὅλα ἔς τὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησιάς. Εἶναι ἢ ἡμέρα τους; σήμερα θὰ ἴδουν ἂν οἱ κόποι τους καὶ οἱ φωνές τους ποῦ βγάξανε ὅλη τὴ Σαρακοστὴ δὲν ἤπῃσαν χαμέ-

νες· σήμερα θὰ ἴδουν ἂν θὰ κάνουν τὴ λαμπρὴ τους πεδὸ μεγάλη ἀπ' τοῖς ἄλλες ἐκκλησιῆς.

Ἐκεῖ ἀπ' τὸ πρῶτῃ-πρῶτῃ τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ μὲ ἕξι ἀ-
ρια σκάβουν ἕστῃ μέση τῆς αὐλῆς κι' ἀνοίγουν λάκκο φαρδὺ
ἐνάμισον μέτρο ἄνω-κάτω και μισὸ μέτρο βαθύ· τὰ ἄλλα
βγάζουν τὰ ξύλα ἀπ' τὴν ἀποθήκη τῆς ἐκκλησιᾶς και τ'
ἄλλα τὰ παίρνουν ἀμέσως και τὰ ξεχωρίζουν ἕξ ἐμπόγια και
ἕξ πάχητα. Ὅταν τελειώσουν τοῖς πρῶτες δουλειῆς, τὰ πεδὸ με-
γάλα και πεδὸ πιτήδεια παιδιὰ ἀρχινᾶνε νὰ κάνουν τὴ λαμ-
πρὴ· παίρνουν τὰ πεδὸ μακρουλά και τὰ πεδὸ χοντρά ξύλα και
τὰ βάζουν κάτω-κάτω ἕς τὸ χεῖλος τοῦ λάκκου και κάνουν
ἓνα τετράγωνο· ἄνω ἕς τὰ πρῶτα ξύλα βάζουν ἄλλη ἀράδα
πεδὸ μικρὰ ἀπ' τὰ πρῶτα ἕς αὐτὰ ἄπάνω βάζουν τρίτη ἀράδα
και τέταρτη και πέμπτη ὡς ποῦ νὰ σωθοῦν τὰ ξύλα. Ἀπάν'
ἄπάνω ἕς τὴν κορφή τῆς λαμπρῆς, ποῦ ἔχει πεδὸ πάρει τὴ
μορφὴ πυραμίδας — ποῦ μᾶς θυμίζει τὴν πυρὰ τῶν με-
σαιωνικῶν χρόνων, ἄπάνω ἕς αὐτὴν ποῦ ἔκαιγαν τοὺς κατα-
δικασμένους εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον—στήνεται μιὰ
φούρκα ἕψηλὴ ὡς τρία μέτρα και ἄνω ἕς αὐτὴ φουρκί-
ζεται ὁ Ἰούδας ὁ Σκαριώτης φτειασμένος ἀπὸ λογιῆς
λογιῆς κουρέλια.

Προτοῦ ὁμως βάλλουν τὴ φούρκα μὲ τὸν Ἰούδα, οἱ
ἀρχηγοὶ στέλνουν ἀπὸ ἓνα παιδί ἕξ ἐκάθε μιὰ ἀπ' τοῖς ἄλλες
ἐκκλησιῆς γιὰ νὰ ἴδουν ἂν οἱ ἄλλες λαμπρῆς εἶναι μεγα-
λύτερες ἀπ' τὴ δική τους.

Ἄν ὁ ἀρχηγὸς μάθῃ πῶς ἄλλη ἐνορία ἔχει μεγαλύτερη
λαμπρὴ, τότε πιστρατεύει τὰ πεδὸ ζωηρὰ παιδιὰ και τὰ στέλ-
νει ν' ἀρπάξουν ἀπ' τὰ σπίτια τους ἢ ἀπ' τὰ ξένα σπίτια
ὅ,τι βροῦν γιὰ κάψιμο. Ὑστερα πὸ ἓλιγο, δὲν λέγεται κείνο
ποῦ γίνεται. Ἀπ' τὰ σοκάκια ποῦ βγάζουν ἕς τὴν ἐκκλησιὰ
βλέπει κἀνένας νὰ τρέχουν παιδάκια μὲ μοῦτρα κακόκκινα
και ἰδρωμένα νὰ κουβαλοῦν τὸ ἓνα ἓνα ξύλο, τὸ ἄλλο ἓνα
φουρνόξυλο, ποῦ σούρνεται ἀπὸ πίσω του ἕς τὸ χῶμα και
κάνει μιὰ ἀτέλειωτη βίζα, τὸ ἄλλο ἓνα παλαιοκάλαθο
ἢ ἓνα παλαιοκόφινο ἢ και τὸ μπουγαδοκόφινο τῆς μητέρας
του ἢ τῆς γειτόνισσας, τὸ ἄλλο ἓνα πανέρι τῶν ψαριῶν ἢ

ένα σαρδοβάρελο και τ' άλλα ὅτι ἔμπορεῖ τὸ καθένα ἀρκεῖ νά ᾖναι γιὰ κάψιμο. Ρετσίνια, πίσσες, δαδιά, στουππειὰ και παννιὰ βουτηγμένα ἔς τὸ λάδι ἢ ἔς τὸ πετρέλαιο κουβαλοῦν τὰ παιδιὰ τῶν καπεταναίων και τῶν μπακάληδων.

Εἶναι ὅλα ἔτοιμα και τὰ παιδιὰ μαζεμένα τριγῦρο ἔστη λαμπρὴ κάθονται ἄλλα κατάχαμα, ἄλλα ἔς τὰ πεζούλια τῆς ἐκκλησιᾶς κι' ἄλλα ἔς τοὺς ἴλιακοὺς τῶν γειτονικῶν σπιτιῶν· μόνο ὁ ἀρχηγὸς μὲ τοὺς βοηθοὺς του ἀνασκουμπωμένοι στέκουν ὄρθιοι, κοντὰ ἔστη λαμπρῆ, ἔτοιμοι νὰ βάλλουν φόκο, ὅαν ἄλλοι μπουρλοτιέρηδες, μόλις τὸ τσακαμεσημέρι (καταμεσήμερο) ἀκουσθοῦν οἱ καμπάνες και σηκωθῆ ἢ παντέρια τῆς ἐκκλησιᾶς.

Τῆ στιγμῇ αὐτῇ, ποῦ ὅλοι περιμένουν ὅαν νὰ περιμένουν τὸ Πάσκα — μ' αὐτῇ τῇ φράσει οἱ ἴτόπιοι φανερώνουν τὴ μεγάλη ἀνυπομονησία — ὁ ἀρχηγὸς μὲ τὸ δαυλὶ ἔς τὸ χέρι και ἀναμμένο, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ οὔτε λεφτό, βάζει φωτιὰ ἔστη μέση τῆς λαμπρῆς, ἐκεῖ ποῦ εἶναι τὰ ρετσίνια, ἢ πίσσα, τ' ἄχυρα, κι' οἱ πατσαβοῦρες οἱ βουτηγμένες ἔς τὸ λάδι και ἔς τὸ πετρέλαιο.

Τὴν ἴδια στιγμῇ ἀπὸ τοῖς τσέπες τῶν παιδιῶν εἶναι βγαλμένες οἱ τρακατροῦκες, οἱ τραῖκες, οἱ ζουρλές, τὰ τρίγωνα, τὰ βαρελότα, ποῦ μὲ μιᾶς ὅλα ρίγνεται μέσα ἢ γῦρο ἔστη λαμπρῆ και ξεκουφαίνουν ὅλη τὴ γειτονιά, ἐν ᾧ τὰ περὶ μικρὰ παιδιὰ, ποῦ κάθονται ἕνα-γῦρο, χαιρετοῦνε μὲ φωνές και μὲ παλαμάτσια τὸ ἀνάμμα τῆς λαμπρῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ δίνει τὴ μεγαλύτερη ζωὴ ἔστην ὥρα αὐτῇ εἶναι τὸ τραγουδάκι τοῦ Ἰούδα. Τὰ παιδάκια ὅλα μαζί μὲ φωνές ποῦ φτάνουν ἔς τὰ Οὐράνια τραγουδᾶνε:

Τροῖ-τροῖ και πετρόι
 Και σαράντα μιλιγγόι
 Στέρια νια μπάρια πέλας
 Τὰ νὰ μπανια Ἰούδαν
 Ἰούδαν καιμάρενα
 Μπούζα κεραστάρια

Τὸ δεύτερο τοῦτο σμιγάδι, ποῦ κάνεις δὲν ἔμπορεῖ νὰ πῆ

πῶς δὲν ἦταν κάποτε ἑλληνικό, ἀπ' τὴν σημερινή του ἄρβανική μορφὴ ἔμπορεῖ νὰ μεταφραστῆ ἑλεύτερα ἔτσι δά :

Τροῖ - τροῖ καὶ πετρόι
 Καὶ σαράντα μιλιγγόι
 Ρίξε ἓνα φόρτωμα τῆς φοράδας
 Νὰ μᾶς κἀνῆ τὸν Ἰούδα
 Τὸν Ἰούδα, τὸ καμάρι
 Ποῦχει τὰ χεῖλη κεραστᾶρι (κατιφέ).

Τὸ τραγούδι ἀνάβει περὶ πολὺ καὶ οἱ φωνές γίνονται περὶ δυνατές τὴν ὥρα ποῦ καίγεται ὁ Ἰούδας ἀπάνω ἔς τὴ φούρκα. Χαλαεὶ ὁ κόσμος ἀπ' τὰ γιούχα καὶ τοῖς πουμπές ποῦ τοῦ βγάζουν ἔς τὰ φόρα. Κάθε κουρέλι τοῦ παίρνει κ' ἓνα ἔξιμπλι κάθε σημάδι τοῦ κακομούτσουνου προδότη γίνεται ἀφορμὴ νὰ γελοῦν τὰ παιδιὰ νομίζοντας ὅτι τὴ στιγμή ἐκεῖνὴ καίγεται ἔς τ' ἀλήθεια ὁ Ἰούδας, ὁ Σκαριώτης, ὁ καμπούρης, ὁ στραβομούρης, ὁ κουτσόποδαρος, ὁ προδότης, ὁ ἄγγαστρομένος, ὁ μπλεμπονιάρης, ὁ σπληνιάρης, ὁ κιτρινιάρης ἀπ' τὴ θέρημ. Γιὰ νὰ τὸν ρεζιλέψουν περισσότερο τοῦ βάζουν κ' ἓνα τσιγάρο ἔς τὸ στραβὸ τοῦ στόμα.

Ἡ παιδιάστικὴ φαντασία καὶ ἡ παράδοσι δίνουν καὶ παίρνουν ὄχι μονάχα τὴν ὥρα ποῦ ὁ Ἰούδας ἔπιγαίνοντας δῶθε - κεῖθε κάνει ἴσάν νὰ θέλῃ νὰ σωθῆ, κἀνοντας μετανοίες, ἀλλὰ καὶ ὕστερα ὅταν κατῆ ὄλους - διόλου. Τὰ τραγούδια, οἱ φωνές, οἱ βρυσιές καὶ τὰ ρεζιλέματα τοῦ προδότη ἔξακολουθοῦνε ὡς ποῦ νὰ κατῆ ὄλη ἡ στοίβα τῆς λαμπρῆς καὶ μείνουν τὰ κάτω - κάτω χοντρά ξύλα.

Στὴ φωτιά τῆς λαμπρῆς — ποῦ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ σβῆσῃ παρὰ τ' ἀπόγεμα τῆς Κυριακῆς, ρίγνοντας κάθε τόσο κούτσουρα μεγάλα καὶ πολλὰς φορὲς δλάκερα κορμιὰ δέντρων — ἀπ' τὴ στιγμή ποῦ θὰ τὴν ἀνάψουν ὡς τὴν ὥρα τῆς Ἀνάστασις, ὅποια περάσῃ ρίγνει μέσα τὸ μάρτι ποῦ φόρεσε βραχιόνα ἢ δαχτυλίδι τὴν πρωτομαρτιά.

Ἄμα πέσῃ λιγάκι ἢ φλόγα τῆς λαμπρῆς τὰ παλληκάρια πηδοῦνε τὴ φωτιά παραβγαίνοντας ποῖος θὰ πηδήσῃ καλύτερα.

Ἐάν ἡλιγοστέφη ἀκόμη περισσότερο ἢ λάμπη πηδοῦνε τὰ κορίτσια· οἱ δὲ μαννάδες πιάνοντας τὰ παιδάκια ἀπ' τοῖς μασκάλες τὰ περνοῦν ἀπὸ πᾶνω ἀπ' τὴ φωτιά γιὰ νὰ τοὺς περάσῃ ἢ θέρμῃ ἢ καὶ ἄλλη ἀρρώστεια· γιατί πιστεύουν πῶς ἢ φωτιά τῆς λαμπρῆς ὄχι μόνον διώχνει τοὺς παλαιῆς ἀρρώστειες, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀφήνει νὰ ζυγώσῃ ὄλο τὸ χρόνο κάμμιὰ καινούρια ἔς ἐκείνον ποῦ θὰ πηδήσῃ τὴ φωτιά.

Ἡ λαμπρὴ, τὴν ὥρα τῆς Ἀνάστασις, ὅπως καὶ ἔστην Ἀγάπη, μαζεύει γῦρὸ τῆς ὄχι μονάχα τὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ τὰ παλληκάρια ἀκόμα ὅσα ἔχουν διάθεσι νὰ ρίξουν βαρελότα, τρακατροῦκες, τρίγωνα, καντηλίτσες καὶ ζουρλὲς ἢ ν' ἀνάψουν φώσφορα. Ἐτὰ παλαιὰ χρόνια ἐκεῖ τριγῦρο ἔρριγναν τοὺς κουμποῦρες, τὰ καριοφίλια καὶ τὰ τρουμπόνια.

Ἐτὴ λαμπρὴ κοντὰ ἔστέκοντουσαν πρωτίτερα κ' ἐκεῖνοι ποῦ, ἔάν τοξότες τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἔρριγναν ἔστοις ἄλλες ἐκκλησιῆς τοὺς ρουκέτες ἢ τοὺς σαῖττες, ὅπως τοὺς ἔλεγαν κ' ἄλλοιῶς.

Τί ὄμορφο, ἀλήθεια, πρᾶμα ποῦ ἦτανε νὰ βλέπῃ κανένας νὰ σταυρώνωνται τὴ νύχτα ἔς τὸν ἀέρα οἱ ρουκέτες, ποῦ ἔάν φίδια φωτερὰ ἔτρεχαν ἔς τὰ Οὐράνια.

Γιὰ ν' ἀγοραστοῦν οἱ ρουκέτες βάζανε λεφτὰ οἱ πεδὸ νοικοκυραῖοι ἀπ' τοὺς νορῖτες· μὰ καὶ κάθε ἐκκλησιὰ ἔδινε ἀπ' τὸ παγκάρι τὸ κοντυλάκι τῆς γιὰ ν' ἀγοραστοῦν ὅσο ἔμποροῦσαν περισσότερες.

Πολλὲς ἡμέρες ἀργότερα γινόντουσαν, ἔς τὰ παλαιὰ χρόνια, φιλονικίαι· ποια ἔνορρα ἔκανε τὴν πεδὸ μεγάλη λαμπρὴ καὶ ποια ἔρριξε τοὺς πεδὸ πολλὲς σαῖττες· ἀκόμη κ' οἱ πιτρόποι κ' οἱ παπάδες ἔπαιρναν μέρος ἔς τοὺς φιλοτιμίαις αὐτές.

Ὅπως μοῦ ἔλεγε ἡ μακαρίτισσα ἡ μητέρα μου, ἔς τὰ χρόνια τῆς, γῦρο ἔστη λαμπρὴ γινότανε καὶ ὁ χορὸς τοῦ Πάσκα. Ἐκεῖ γῦρο-γῦρο ἔστη φωτιά ἔχορευάν τὰ κορίτσια καὶ τραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τοῦ Χριστοῦς ἀνέστη, ποῦ θ' ἀκούσουμε παρακάτω.

Ἀργότερα ὁ χορὸς (βάλε-α) γινότανε ἔς τοὺς πλατέες· ἔς τὸν Αἰ Δημήτρι, ἔς τὴ Σκουρῖζα, ἔς τὸ Βουρκάρι, μὰ πεδὸ

πολὺ ἔς τὴν Ἀρμύριζα, τὴ μεγαλύτερη πλατέα, ποῦ εἶναι ὅσ᾽ ἀνὰ τὴ πλατεῖα τοῦ Συντάγματος κι' ἀκόμη περὶ μεγάλην.

Ἐς τὴν Ἀρμύριζα ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀγάπη — ὅπως λένε καὶ ἔς τὴ νησί μας τὴ Δεύτερη Ἀνάστασι, γιατί μετὰ τὸν ἀνασπασμὸ τοῦ Βαγγέλιου ὅλοι ὄχτροὶ καὶ φίλοι ἀγαπίζουσι καὶ φιλοιοῦνται, — ἀπ' ὅλες τοῖς ἐκκλησιῶν κατέβαινε ὁ κόσμος γιὰ νὰ δῆ τὸ χορὸ καὶ τὸ Ἰούδα, ποῦ θὰ τὸν καίγανε.

Ἀπάνω ἔς ἕνα κατάρτι στημένο ἔς τὴν πλατέα ἔκρεμοῦσαν ἄλλοτες τὸ Ἰούδα, ποῦ χρόνια τὸν ἔφτειαν ὁ Γεώργιος τῆς Πραξιθίας ἴσα μὲ τὸ μπόι κεινοῦ ἢ κεινῶνε ποῦ χάριζαν τὰ παλαιὰ τους ροῦχα γιὰ νὰ φτειασθῆ ὁ Σκαριώτης πότε γεμιτζίης, πότε ἰοτόμος, πότε ἰατρὸς μὲ ὑαλιὰ καὶ ἕψηλὸ καπέλλο ὅσ᾽ ἀνὰ φουγάρο, καὶ πότε καραγκιόζης μὲ λογιῶν - λογιῶν κουρέλια.

Ἀπὸ κάτω τὰ παλληκάρια μὲ τὰ ντουφέκια ἔβαζαν ἔς τὸ σημάδι τὸ Ἰούδα ὡς ποῦ νὰ βροῦν τὴ θέσι τῆς καρδιάς, ποῦ ὁ Γεώργιος εἶχε βάλει μπαρούτι, μπαμπακοπυρίτιδα, τρακατροῦκες κ' ἕνα μπουκαλάκι μὲ κοκκινόμαυρη μπογιά, τὸ αἷμα τοῦ προδότη.

Ἀφήνω τὴ φαντασία τοῦ καθενὸς νὰ συμπληρώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ κάψιμου, τὸ πάσκισμα τῶν παλληκαριῶν - ποιοὺς θὰ πρωτοχτυπήσῃ κατάκαρδα, τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὅλου τοῦ ἄλλου κόσμου - νὰ δοῦμε πῶς καὶ ποῦ κι' ἀπὸ ποῖον θὰ χτυπηθῆ ὁ Ἰούδας, πῶς θὰ κἀνῆ ὅσ᾽ ἀνὰ τὸν βροῦν οἱ σφαῖρες καὶ πῶς θὰ τρέξῃ τὸ αἷμά του!

Τί συγκίνησι! μὰ καὶ τί παιδιάστικη τῶν μεγάλων ἀφέλεια, ποῦ φανταζόντουσαν πῶς ἔς τὰ κουρέλια τοῦ Ἰούδα κρύβεται ἡ ψυχὴ τοῦ προδότη!

Μόλις τέλειωνε τὸ κάψιμο τοῦ Ἰούδα ἀμέσως ὀστηνότανε ὁ μεγάλος χορὸς τοῦ Πάσκα.

Πρωτόπιανε τὸ χορὸ ἕνα μπουλούκι ἀπὸ δυὸ - τρία κορίτσια, τὰ περὶ ὁμορφά - γιατί ἡ ὁμορφιὰ παντοῦ ἔχει τὸ θάρρος καὶ τὰ πρωτεῖα - κ' ἔπειτα ἔπιαναν οἱ νεόνυφες, τοῦ χρόνου οἱ νυφᾶδες, μὲ τοὺς πρῶτῆς τους φορε-

σιές καὶ τοῖς σκέπες ἔς τὸ κεφάλι. Ὑστερα ἠπιάνανε οἱ ῥεβωνιασμένες, κατόπιν οἱ ἄρεβώνιαστες, τελευταῖες οἱ πρωτόβγαλτες, αὐτὲς ποῦ ἔβγαλαν γιὰ πρώτη φορὰ τὰ ρεπαντιὰ κ' ἐφόρεσαν τὸν παπαγάλλο - ἔτσι ἔλεγαν τὸ πράσινο κουλουριώτικο φουστάνι - κι' ἀκόμη πεδ̄ τελευταῖα, κάτω - κάτω ἔς τὴν οὐρά, τὰ κοριτσόπουλλα, ποῦ μὲ τὰ ρεπαντιὰ ἀκόμη βιάζονται νὰ φρανοῦν ἔς τὸν κόσμο, νὰ βγοῦν ἔς τὸ μεῖντάνι, ὅπως λένε.

Ἔτσι μὲ τὴ σειρά τους πιασμένες, μὲ τὰ χέρια μπροστά, βαλμένα σταυρωτὰ ἄλλο πεδ̄ κάτω ἄπ' τὸ πλούσιο στήθος τους, ὅπως χορεύουν ἔς τὰ Μέγαρα τὴν τράτα, ἀλλὰ μὲ βήματα ἤσυχα, φρόνιμα-φρόνιμα χορεύουνε καὶ τραγουδοῦνε, μὲ νηχὸ δλους - διόλου ἀλλοιώτικο τὸ τραγούδι τοῦ Πάσκα:

Σήμερα πάλι μπόι — μπόι — μπόι
 Σημερά — σήμερα Χριστὸς ἀνέστη
 Σημερά — σήμερα Χριστὸς ἀνέστη
 Τρέμ' ὁ Οὐ — τρέμ' ὁ Οὐρανὸς νὰ πέση!

Σήμερα πάλι μπόι — μπόι — μπόι
 Σημερά — σήμερα τὰ παλληκάρια
 Σημερά — σήμερα τὰ καλληκάρια
 Περπατοῦν — πέρπατουν ἴσάν τὰ λεοντάρια!

Σήμερα πάλι μπόι — μπόι — μπόι
 Σημερά — σήμερα καὶ τὰ κορίτσια
 Σημερά — σήμερα καὶ τὰ κορίτσια
 Περπατοῦν — πέρπατουν ἴσάν τὰ περδίτσια!

Ἐστὸν ἴδιο νηχὸ τραγουδοῦνε καὶ διάφορα ἀρβανίτικα τραγούδια, τῆς στιγμῆς φτειασμένα· μὰ πεδ̄ πολὺ τραγουδοῦνε τό:

Καγιὸ ντί, χάιντε μπόι — μπόι — μπόι
 Καγιὸ ντί - καγιὸ ντίτα τσ' ἴστα σότ
 Καγιὸ ντί - καγιὸ ντίτα τσ' ἴστα - σότ
 Νια χέρσ — νια χέρσ μπίε νια μόν!

Δηλαδή:

Αὐτὴ ἡ μέρα ποῦ εἶναι σήμερα
 Μιά φορὰ πέφτει τὸ χρόνο!

Κάμμιά ἄλλη φορὰ θὰ γράψω περισσότερα γιὰ τὸ χορό, γιὰ τὴν ὁμορφιά του, γιὰ τὸ σκοπὸ ποῦ ἔχει καὶ γιὰ τὰ τραγούδια καὶ τὰ δίστιχα ποῦ γίνονται ἕς τὴ στιγμὴ καὶ ποῦ κλειοῦνε δλάκερο κόσμο.

Ὁ χορὸς τοῦ Πάσκα καὶ τὸ τραγούδι του βαστάει ὡς τὸ βασίλειμα τοῦ ἴλιου κι' ἀκόμη περισσότερο, χωρὶς κάμμιά διακοπή, γιὰτὶ οὔτε τὰ κορίτσια κουράζονται εὐκόλα ἕς τὸ χορό, οὔτε ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσκα πέφτει πολλὲς φορὲς τὸ χρόνο, ὅπως λέει καὶ τὸ τραγούδι.

Δὲν θὰ κάνω φιλολογία οὔτε γιὰ τοὺς συνήθειες, οὔτε γιὰ τὰ τραγουδάκια τῆς λαμπρῆς καὶ τοῦ Πάσκα. Ὁ καθένας ἔμπορεῖ μόνος του νὰ βγάλῃ τὸ συμπέρασμα γιὰ τὴν ἀξία τῶν συνηθειῶν ποῦ σβήνουν. Ἀκόμη εὐκολώτερα ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβῃ ὅτι οἱ Ἀρβανῖτες τῆς Κούλουρις, ὅταν τραγουδοῦσαν τὴ λαμπρὴ, τὸ Ἰούδα καὶ τὸ Πάσκα εἶχαν ἕς τ' ἀφτιά τους τὰ λόγια καὶ τὸν νηχὸ τῶν γειτόνων τους. Ἀκόμη περὶ εὐκόλα καταλαβαίνει ὁ καθένας, ἀπ' ὅσα διάβασε παρὰ πάνω, ὅτι οἱ Κουλουριῶτες ὅταν λένε Πάσκα, λένε αὐτὸ ποῦ λέει ὅλος ὁ κόσμος, μὰ ἂν λένε λαμπρὴ, λένε μόνο τὴ φωτιὰ ποῦ ἀνάβουν τὸ Πάσκα.

Μαρούδι - Σαλαμίτος - 21/8/924.

ΠΕΤΟΣ Α. ΦΟΥΡΙΚΗΣ

